

ע"פ 955/20 - פלוני נגד מדינת ישראל, פלוני

בית המשפט העליון בשבתו כבית משפט לערעורים פליליים

ע"פ 955/20

לפני: כבוד המשנה לנשיאה נ' הנדל
כבוד השופטת ע' ברון
כבוד השופט ג' קרא

המערער: פלוני

נגד

המשיבים: 1. מדינת ישראל
2. פלוני

ערעור על הכרעת דינו מיום 30.6.2019 וגזר דינו
מיום 22.12.2019 של בית משפט לנוער בבית
המשפט המחוזי בבאר שבע בת"פ 55300-02-18
שניתנו על ידי כב' השופטת דינה כהן

תאריך הישיבה: ד' בניסן התשפ"א (17.3.2021)

בשם המערער: עו"ד חגית לרנאו; עו"ד מאיר לחן
בשם המשיבה 1: עו"ד תמר בורשטיין
בשם המשיבים 2: עו"ד רותי אלדר; עו"ד הדס גבריאלי-זני
בשם שירות המבחן לנוער: עו"ס טלי סמואל

פסק-דין

השופט ג' קרא:

עמוד 1

רקע

1. ביום 6.2.2018, בפנימיית נוער, נדקר למוות קטין בן 16 ו-10 חודשים. המערער, קטין גם הוא, שהיה כבן 17.5 בעת האירוע, הועמד לדין והורשע, לאחר שנשמעו ראיות, בעבירה של הריגה לפי סעיף 298 לחוק העונשין, התשל"ז-1977 (להלן: החוק), על פי נוסחו לפני תיקון מס' 137 לחוק (להלן: תיקון מס' 137 לחוק או הרפורמה בעבירות ההמתה). עונשו של המערער הועמד על 10 שנות מאסר, מאסר מותנה ופיצוי להורי המנוח בסך של 50,000 ש"ח.

הערעור שלפנינו מופנה נגד ההרשעה ולחילופין נגד חומרת העונש.

עובדות כתב האישום

2. ביום האירוע, בעת שהמערער, שהיה תורן בחדר האוכל שבפנימיה, פינה שאריות מזון נפלה פרוסת לחם על הרצפה. קטין אחר, ש', העיר לו על כך שלא הרים את הפרוסה שנפלה. המנוח, שישב בסמוך, מחוץ למבנה, ושמע את חילופי הדברים העיר אף הוא למערער וקילל אותו. בשל כך החלו חילופי קללות בין המנוח לבין המערער. בשלב מסוים, נכנס המערער למטבח והמשיך להתעמת עם המנוח באופן מילולי מבעד לחלון המטבח, והשניים קיללו אחד את השני.

3. המנוח נכנס למטבח, הצמיד את מצחו למצחו של המערער והשניים החלו להתגושש ולדחוף זה את זה. מדריכה בפנימייה הפרידה בין השניים ו-א', חניך נוסף, אחז במנוח מאחור על מנת להפריד בינו לבין המערער ולהפסיק את ההתקוטטות ביניהם. העימות נפסק, א' התרחק והמדריכה נותרה במקומה.

4. המערער התרחק מהמנוח, ניגש לשיש במטבח, לקח סכין מטבח מתוך מעמד הסכו"ם שעל השיש, התקרב למנוח כשהוא אחוז בסכין בידו ואיים עליו "אני אדקור אותך". המנוח השיב לו "בוא תדקור אותי יא בן זונה", והשניים החלו להתגושש שוב, כשהם דוחפים אחד את השני, הולמים זה בזה באגרופים, כשכל העת הסכין בידו של המערער. המדריכה ניסתה להפריד ביניהם, אך ללא הועיל.

5. בשלב כלשהו במהלך ההתגוששות, הפנה המערער את גבו למנוח והמנוח קפץ עליו מאחור וניסה להוציא מידו את הסכין, אולם המערער אחז בסכין ולא הרפה.

6. בשלב כלשהו, חדלו המערער והמנוח להתקוטט והמנוח הסתובב והחל לצאת מן המטבח כשגבו אל המערער. בשלב זה, התקרב המערער אל המנוח ודקר אותו בסכין דקירה אחת בצוואר, בסמוך לאוזנו השמאלית,

כשהוא נוהג בשוויון נפש לאפשרות גרימת מותו של המנוח, כתוצאה מכך. המנוח החל לפסוע כשדם רב זב מצווארו, והמערער, שהבחין במנוח מדמם, השליך את הסכין לכיור המטבח ונמלט מהמקום בריצה. המנוח נפל ארצה כשהוא מחוסר הכרה וניסיונות ההחייאה שבוצעו בו על ידי מד"א לא צלחו. כתוצאה מן הדקירה נגרם למנוח פצע דקירה בצוואר משמאל באורך 1.5 ס"מ ובעומק תעלת דקירה באורך כ-12 ס"מ. פצע הדקירה גרם לפגיעה בכלי הדם הראשיים בצוואר באופן שהוביל לדימום גדול, התפתחות הלים נפחי ומוות.

תשובת המערער לכתב האישום

7. בתשובתו לכתב האישום טען המערער להגנה עצמית. על פי טענתו, בתחילת האירוע הטיח בו המנוח קללות ועלבונות אישיים, מעבר למתואר בכתב האישום והוא קילל אותו בחזרה וביקש מהמנוח להפסיק. לאחר שהמערער נכנס למטבח, נכנס גם המנוח למטבח, נגח בראשו של המערער והחל תוקף אותו באגרופים. לדברי המערער, המנוח היה חזק ממנו והוא חשש לחייו ולכן, בנסותו להתגונן ולהרתיע את המנוח, לקח המערער סכין מטבח "ממה שבא ליד", שהיתה סכין למריחה עם להב אובלי. במהלך המאבק, הוא - המערער - התכופף והמנוח חבט ואחז בו והצליח לתפוס את הסכין ולעקם אותה. במהלך ההתגוששות, אחת ההנפות שביצע המערער היתה "דקירת הנפה" שחתכה את המנוח בצווארו. כאשר ראה המערער דם מצווארו של המנוח, נבהל וברח.

המערער כפר בכך שאמר למנוח שידקור אותו וטען שאמר לו שיעזוב אותו וסבר כי הסכין שבידו תרתיע את המנוח, אלא שהמנוח לא נרתע, הסלים את המאבק וניסה לעקם או להוציא את הסכין מידי. המערער סבור כי לו היתה הסכין מגיעה לידי המנוח, ייתכן שהיה "קורה לו משהו". עוד טען כי המדריכה אכן ניסתה להפריד ביניהם, אולם ללא הצלחה.

עיקרי הכרעת הדין

8. הכרעת הדין ניתנה, כאמור, לאחר שנשמעו ראיות בתיק, לרבות עדויות המדריכה - שזומנה להעיד מטעם ההגנה לאחר שהמשיבה וויתרה על עדותה, אף שנמנתה על רשימת עדי התביעה - והחניכים ש' ו-א', שהיו עדים לאירוע. כמו כן הוגשה חוות דעת פתולוגית, ונשמעה עדות המומחית שערכה אותה. מטעם ההגנה נשמעו גם המערער ומנהל הפנימיה.

9. בתום שמיעת הראיות קבע בית המשפט כי השתלשלות העניינים שבכתב האישום הוכחה מעבר לכל ספק סביר, למעט הטענה כי המערער דקר את המנוח לאחר שזה הפנה אליו את גבו ופנה לצאת מן המטבח. עוד נקבע כי הוכח קיומו של היסוד הנפשי הדרוש להרשעה, היינו: אדישות, בנסיבות שאינן מתיישבות עם מצב נפשי של קלות דעת. ("הנאשם, אף שלא חפץ היה במות המנוח, נהג בשוויון נפש לאפשרות גרימת התוצאה הקטלנית, שעה שהסלים את האירוע כאשר במסגרת הקטטה נטל נשק קר-סכין-הגם שסכין לחיתוך ירקות, השתולל איתה, דקר את המנוח בצווארו מתחת לאוזן שמאל, בנקודה רגישה ביותר באזור ראשו של המנוח ובכך היה למעשה אדיש לאפשרות גרימת המוות, כשהוא בפירוש מודע לאפשרות זו" (פסקה 42 להכרעת הדין)).

בתוך כך נדחתה טענת ההגנה כי בשל מצבו הקוגניטיבי המוחלש, המערער לא הבין את אשר הוא עושה וכן

הטענה כי המערער לא העלה על דעתו כי סכין המריחה עלולה לגרום לתוצאה קטלנית. בית המשפט קבע כי "הנאשם היה מודע לכך שסכין, אף מסוגה, עלולה לגרום לתוצאה הקטלנית" (פסקה 39 להכרעת הדין). כמו כן נדחתה טענת המערער כי יש לפטור אותו מאחריות פלילית משום שפעל מתוך הגנה עצמית משנקבע כי המערער לא עורר ספק סביר ביחס לתחולת ההגנה. נקבע, כי אף שהמנוח תקף את המערער שלא כדין בכך שנגח בו, הרי שהמערער הוא שהסלים את האירוע, הן באיום מילולי כלפי המנוח שבו הושמע הפועל ד.ק.ר. בהטיה כלשהי, והן בעיקר בכך שנטל סכין, השתולל איתה ודקר את המנוח דקירה עמוקה בצווארו. עוד נקבע כי בנסיבות העניין, המערער לא עמד בפני סכנה מוחשית ומיידית מפני מעשה מצד המנוח וכי המערער "בנתוני אישיותו" הבין את הסיטואציה ובהחלט במודע ליטול סכין ולעשות בו שימוש, כשהוא מבין את הסיכון שבכך, לרבות סיכון לתוצאה קטלנית (פסקה 51 להכרעת הדין).

לבסוף, עמד בית המשפט על כך כי משנקבע כי המערער ביצע את המעשה מתוך יסוד נפשי של אדישות, אין בתיקון מס' 137 לחוק כדי להקל עימו, משמעשהו בא בגדרה של עבירת ההמתה באחריות מופחתת, שהעונש המירבי שלצידה הוא עשרים שנות מאסר, כפי העונש העומד לצידה של עבירת ההריגה שיוחסה למערער בכתב האישום לפי סעיף 298 לחוק טרם תיקונו.

גזר הדין

10. בגזר הדין עמד בית המשפט על תסקיר שירות המבחן בעניינו של המערער, ממנו עלו תולדות חייו, וכן אבחון שנערך לו בבדיקה פסיכולוגית בה נמצא ליקוי שכלי התפתחותי והוערך כי יכולת השיפוט שלו מוגבלת בייחוד במצבי קונפליקט וכי סף התסכול שלו נמוך. התרשמות שירות המבחן היתה כי קיים סיכון גבוה מאוד להתנהגות אימפולסיבית ועוברת חוק ולא ניתנה בעניינו המלצה טיפולית. על רקע זה הורה בית המשפט, בטרם גזירת הדין, על קבלת חוות דעת ועדת אבחון על פי חוק הסעד לטיפול באנשים עם מוגבלויות, התשכ"ט-1969. בחוות הדעת נקבע כי תפקודו הקוגניטיבי של המערער הוא גבולי, בתחום הנמוך של הנורמה, תוך שצוין כי הדבר מוכר בקרב אוכלוסייה רחבה.

11. כן הובאו עיקרי תסקיר נפגעי העבירה, הוריו של המנוח, המלמדים על נזק רחב שעוצמתו קשה ושלפי ההערכה יכולה התערבות טיפולית לסייע בהתמודדותם עם האובדן. לפיכך, ועל מנת ליתן להורי המנוח הכרה חברתית בסבלם ובמשמעות אובדן בנם, הומלץ להטיל על המערער גם פיצוי כספי משמעותי.

12. בית המשפט קמא עמד על השיקולים הייחודיים המנחים את בית המשפט בבואו לגזור דינם של קטינים, את הפסיקה הרלוונטית - מזה ומזה - בציינו את נסיבות המקרה, לרבות טיבו של היסוד הנפשי בעבירה - אדישות או קלות דעות - ואת הנזק והשלכותיו על בני משפחות המנוחים.

13. בעניינו של המערער, עמד בית המשפט על חומרת מעשיו בכך שהביא להסלמת האירוע על ידי שימוש בנשק קר ועל חומרת התוצאה הטרגית שנלוותה לכך. בית המשפט חזר על קביעותיו בהכרעת הדין ביחס לדחיית טענת המערער לקיומה של הגנה עצמית ודחה גם את הטענה לקרבה לסייג זה באופן שיש בו כדי להקל בעונש. עוד, נלקח בחשבון עברו הפלילי של המערער, הגם כי הרשעתו בעבירות אלימות, אחת מהן תוך שימוש בסכין, ניתנה לאחר ביצוע

מעשה ההריגה; מידת הפגיעה בהורי המנוח; והעדר המלצה טיפולית.

כשיקולים לקולא, נשקלו העובדה כי למרות שניהל הליך הוכחות המערער הודה בדקירת המנוח והתוודה על כך מיד; כי המנוח היה זה שנכנס למבנה ונעמד מול המערער במעין נגיחה, דבר שהוביל להתגוששות ביניהם; כי המערער לא הצטייד בסכין מראש אלא עשה שימוש ספונטי בסכין מטבח שהיתה במקום; כי המנוח נתפס בעיני כל כחזק מן המערער; כי לא הוכחה טענת המשיבה לפיה דקר המערער את המנוח בשעה שהלה הפנה אליו את גבו ופנה לצאת מן החדר; וכן גילו הצעיר של המערער בעת ביצוע העבירה ונסיבותיו האישיות כעולה מן התסקיר. בית המשפט קמא ציין כי בקביעת משך המאסר יובא בחשבון, לצד השיקולים שפורטו לעיל, גם מצבו הקוגניטיבי של המערער והשפעתו כמו גם השפעת נתוניו האישיים הדלים על שיקול דעתו במצבי עימות.

הערעור

14. המערער עותר לזיכויו מן העבירה ולחילופין להקלה בעונש המאסר ולדחיית מועד תשלום הפיצוי.

15. נימוקי הערעור על הכרעת הדין מתייחסים הן לקביעות עובדתיות ביחס להשתלשלות העניינים ולקביעת היסוד הנפשי והן לדחיית טענת ההגנה העצמית, וכן לבחינת טענות המערער לאור נתוניו הקוגניטיביים.

ראשית, נטען כי בית המשפט קמא הסתמך על קביעות עובדתיות שאין להן אחיזה ראייתית. נטען כי על בסיס עדות המערער, הנתמכת בעדויות המדריכה והחניך א', המשתלבות עימה, מדובר באירוע שארך כשתי דקות ונחלק לשני חלקים נפרדים. החלק הראשון כולל את תגובת המנוח לנפילת פרוסת הלחם, את חילופי הדברים בינו לבין המערער, את התקיפה הפיזית של המערער על ידי המנוח ואת נטילת הסכין על ידי המערער מתוך מטרה להרתיע את המנוח ולהרחיקו. בחלק זה המערער לא ניסה לעשות שימוש אקטיבי בסכין אלא החזיקה קרוב לגופו. החלק השני, לאחר שהפרידה המדריכה בין המערער לבין המנוח, נמשך שברירי שניות, וכולל את השתחררות המנוח מאחיזת המדריכה והתנפלותו החוזרת על המערער. בשלב זה ניסה המערער להגן על גופו, התכופף ובאופן אינסטינקטיבי נופף בידו (שבה החזיק בסכין) כדי להרחיק מעליו את המנוח ופגע בו בשוגג ללא כל כוונה או מחשבה פלילית, כאשר לשיטת ההגנה מדובר ב"תאונה טרגית" שאינה מקימה אחריות פלילית.

שנית, נטען כי בית המשפט שגה בקבעו כי התקיים במערער היסוד הנפשי של עבירת ההריגה, בהתבססו על מיקום הפגיעה בעורק הראשי ועל עוצמת נעיצת הסכין כתוצאה מהנפתה על ידי המערער. שכן, כך על פי הטענה, אין בקביעות אלו כדי להוכיח כי המערער ביקש לדקור את המנוח, כי מקום הפגיעה היה מכוון או כי ידע כי מדובר במקום רגיש שהפגיעה בו עלולה להוביל לתוצאה קטלנית. נטען, כי מכלול הראיות מלמד כי המערער לא רצה לעשות שימוש אקטיבי בסכין ולא רצה לפגוע במנוח וכי העדים, שהיו אמינים על בית המשפט קמא, העידו כי לא ראו הנפה מכוונת של הסכין, העריכו כי המערער לא ביקש לפגוע במנוח ותיארו כי נבהל מתוצאת מעשיו. עוד נטען כי הקביעה בדבר עוצמת הדקירה לא התבססה על חוות דעת מקצועית או על כל ראיה אחרת, ואף קיימות עדויות מפורשות כי המנוח נפגע כאשר שב ותקף את המערער.

בנוסף נטען כי הקביעה לפיה המערער צפה את אפשרות גרימת מותו של המנוח והיה אדיש לכך אינה מבוססת

בראיות אלא נגזרת ונלמדת מהתוצאה עצמה וכי למעשה אין בחומר הראיות כדי לבסס קיומו של יסוד נפשי, בין של אדישות ובין של קלות דעת. שכן, יסוד נפשי של אדישות דורש קיומה של מודעות בפועל לאפשרות התממשותה של התוצאה הקטלנית וזו נלמדת על רקע מאפייניו של הנאשם, לרבות גילו, מידת הבנתו את הסיטואציה ויכולותיו הקוגניטיביות. בנוסף נטען כי הרשעה בהריגה ביסוד נפשי של אדישות יוחדה בפסיקה למקרים של תקיפה אכזרית, של אלימות קשה ומתמשכת, שלא אחת בוצעה גם לאחר נסיונות הימלטות של הקורבן, ולכל הפחות נדרש כי הנאשם יהיה יוזם התקיפה ויעשה שימוש באלימות קשה ומכוונת למקום רגיש. בנוסף, נטען כי לאחר תיקון מס' 137 לחוק, הפך יסוד נפשי של אדישות ליסוד הנפשי של עבירת הרצח, שעונש המאסר שלצידה הוא מאסר עולם כעונש מירבי ולא כעונש חובה.

כמו כן נטען כי לא התקיימה במערער המודעות הנדרשת להרשעתו בעבירת ההריגה. זאת, כעולה מאמרותיו העקביות, במשטרה ובבית המשפט, המלמדות כי לא סבר שהסכין יכולה היתה לגרום לפגיעה ממשית או כי ידע שהסכין פצעה את המערער עד לאחר הפציעה. המערער כלל לא ביקש לעשות שימוש אקטיבי בסכין, לא ידע היכן פגעה הסכין, ותגובתו אחרי האירוע מלמדת על כך גם היא. כמו כן מן העדויות עולה כי המערער לא השתולל עם הסכין ולא עשה תנועות הנפה או תנועות התקפיות שמטרתן לפגוע.

גם מן הבחינה האובייקטיבית, כך נטען, אין מדובר בתוצאה מסתברת שעה שהסכין שהחזיק היתה סכין מריחה לא משוננת ולא חדה, בעלת ידית פלסטיק, ומסיבה זו אף הוחזקה במטבח הפנימיה, כפי שהעידו אנשי הצוות בפנימייה.

עוד נטען כי בית המשפט קמא ביסס את קביעתו בדבר מודעות המערער לאפשרות גרימת המוות על מקום פגיעת הסכין, מבלי שיש בחומר הראיות כל תמיכה לכך שהפגיעה היתה מודעת ומכוונת ובכך הפך בין סיבה למסובב. אמרות המערער שעליהן סמך בית המשפט את קביעתו נותקו מהקשרן הכללי וניתן להם פירוש מפליל באופן מלאכותי.

נטען כי בשלב הראשון של האירוע נטל המערער את הסכין לידיו על מנת להרתיע את המנוח ולהפחידו, והמנוח אף ניסה להוציא את הסכין מידיו. בשלב השני, הותקף המערער על ידי המנוח ובעודו מכופף נופף בסכין על מנת להרחיקו ממנו. כך לפי עדותו, הנתמכת בעדויות עדי הראיה.

התבססות בית המשפט קמא על עוצמת הפגיעה, אינה מבוססת בחומר הראיות ומתעלמת מכך שחלק משמעותי מאפקט הפגיעה נובע מתקיפת המנוח את המערער בעוצמה.

עוד נטען כי אין מקום ליתן משקל מכריע לאמרת השוטרת לפיה המערער אמר לחובש שהוזעק למקום לאחר האירוע כי דקר את המנוח משום שהתעצבן עליו. האמרה אינה נתמכת בחומר הראיות שכן, החובש עצמו לא תיעד אמירה כזו ולפי עדותו השוטרת כלל לא היתה במקום בעת שדיבר עם המערער.

לחילופין, נטען כי אם תידחה הטענה כי אין בחומר הראיות כל אינדיקציה לכך שהמערער ביקש לפגוע במנוח וכי צפה את אפשרות מותו, יש לבחון את מעשיו על פי מבחני העזר שמציעים המלומדים קרמניצר וגנאים לשם הבחנה בין אדישות לבין קלות דעת, ולא לקבל את מבחן הסיכון הכללי שלאורו פסק בית המשפט קמא. יישום מבחני עזר אלו מביא למסקנה כי אין כל מקום לקביעה לפיה היה המערער אדיש לאפשרות מותו של המנוח.

שלישית, נטען כי שגה בית המשפט קמא בדחותו את הטענה להגנה עצמית. שכן, את מבחני ההגנה העצמית יש להחיל על השלב הראשון של האירוע, שבו נטל המערער את הסכין והצמידה לגופו שלו והזהיר את המנוח באופן מילולי להתרחק ממנו, ללא כל כוונה להשתמש בה ומבלי שלמעשה היו בידיו דרכי פעולה אחרות כאשר פתח המטבח היה חסום על ידי המנוח עצמו ועזרת אחרים לא הועילה. כאשר בחלקו השני של האירוע פעל המערער באופן אינסטינקטיבי לנוכח המתקפה המחודשת עליו מצד המנוח, שהשתחרר מאחיזתה של המדריכה, וללא כל מחשבה פלילית. נטען כי תגובות המערער היו תגובות של התכנסות והרחקת המנוח ולא של תקיפה.

ורביעית, נטען כי בית המשפט קמא לא נתן כל משקל ליכולותיו הקוגניטיביות הנמוכות של המערער - כמי שאובחן עוד קודם האירוע כבעל מנת משכל ותפקוד חברתי ולימודי נמוכים מהנורמה במידה משמעותית - הן ביחס לגיבוש המחשבה הפלילית והן בעת שנתן משקל לאמרותיו בחקירותיו. כך גם לא ניתן משקל לגילו בעת האירוע. בחינת התנהגות המערער על רקע נסיבות אלו, מצדיקה את זיכוי.

16. נימוקי הערעור כלפי חומרת העונש הם כי גזר הדין חורג לחומרה מרמת הענישה הנוהגת בנסיבות דומות. כן נטען כי לא ניתן משקל הולם לקטינותו של המערער; לרמתו הקוגניטיבית הנמוכה; לנסיבות חייו הקשות; לכך שהעבירה לא נעשתה מתוך תכנון מוקדם ובמידה רבה האירוע התרחש בשל תוקפנותו של המנוח, כאשר המערער ניסה להרחיק עצמו מעימות פיזי; לכך שהביע צער וזעזוע עמוק בשל התוצאה; לכך ששיתף פעולה בחקירתו; לעובדה כי הרשעותיו הנוספות הן בגין מעשים שביצע בהיותו בן 15 בלבד ולכך ששהותו בבית הסוהר אינה קלה, כעולה מן התסקיר העדכני.

עוד נטען כי בית המשפט שגה בהטילו פיצוי שישולם בתשלום אחד, מבלי להתאים את שיעור התשלום ליכולתו הכלכלית הדלה של המערער. צוין, כי פניית המערער למרכז לגביית קנסות לפריסת התשלום, נדחתה ללא נימוק, כי יכולת השתכרותו בבית הסוהר בתנאים הנוכחיים של מגפת הקורונה מצומצמת מאוד ומשמעות הדבר הוא תפיחה משמעותית של החוב, וכי יש לדבר השלכה על יכולתו להשתלב בתוכניות שיקום, ביציאה לחופשות ובשחרור מוקדם על תנאי. לפיכך, התבקש כי תשלום הפיצוי יידחה עד לאחר שחרור המערער ממאסר.

עמדת המשיבה

17. המשיבה ביקשה לדחות את הערעור על שני חלקיו.

18. לשיטתה, הטענות בערעור על הכרעת הדין מכוונות כלפי קביעותיו העובדתיות של בית המשפט קמא ובראשן הקביעה כי הפגיעה במנוח נעשתה באופן מודע ולא בשוגג. נטען, כי בית המשפט קמא נקט משנה זהירות בקביעותיו העובדתיות, אותן סמך רק על ראיות ועדויות שמצא להן תימוכין בראיות אחרות. מסקנת בית המשפט כי הדקירה היתה פרי פעולה מודעת ומכוונת של המערער, מבוססת היטב ואין מקום להתערב בה (פסקה 21 לעיקרי טיעון המשיבה). בית המשפט קבע כי המערער איים לדקור את המנוח, אף שיתכן כי מתוך כוונה להזהירו; כן קבע כי תנועת הדקירה שתיאר המערער בשחזור אינה תואמת את עומק הדקירה. לשיטת המשיבה, בית המשפט רשאי היה להסיק על עוצמת הדקירה מעומק תעלת הדקירה כעולה מחוות דעת המומחית. עומק הדקירה מלמד כי אין מדובר בדקירה שנעשתה בשל תנועה בלתי זהירה, אלא בנעיצה מכוונת של הסכין וככל שביקש המערער לסתור מסקנה זו, היה עליו להציג ראיה מטעמו. מעבר לכך, נטען כי דקירה בעומק זה בסכין מהסוג בו נעשה שימוש מצריכה הפעלת כוח משמעותי, באופן שאינו מתיישב עם טענת המערער לכך שהדקירה נעשתה באופן מקרי ובשוגג. עוד הסתמך בית

עמוד 7

המשפט על דברי המערער לשוטרים בזירה לאחר האירוע מהם עולה כי דקר את המנוח משום שהתעצבן עליו. בנוסף, נטען כי אין בגרסתו העובדתית של המערער כדי להסביר כיצד נגרמה דקירה כה עמוקה, בשעה שלדבריו הוא לא הרגיש שפגע במנוח. לעומת זאת, התיאור שמסר ותועד בדיסק השחזור (ת/15ב), מלמד כי מדובר בתנועת הנפה מכוונת ועוצמתית של הסכין, מלמעלה למטה.

גם הקביעה, כי המערער היה מודע לטיב מעשיו ולאופן הדקירה היא הכרעה עובדתית שאין מקום להתערב בה. שכן, כפי שנקבע על בסיס חזקת המודעות, מותו של המנוח היה תוצאה טבעית של פעולת המערער, שדקר אותו דקירה עמוקה בצווארו, ולכן רשאי היה בית המשפט להסיק כי המערער היה מודע כי המנוח עלול למצוא את מותו בשל כך, אף אם לא חתר לכך. חזקה ראייתית זו ניתנת אמנם לסתירה, אולם לא נסתרה על ידי המערער, הן משום שהדגש בקביעה הוא על מיקום הדקירה ועומקה ולא רק על סוג הסכין והן משום שהתבטאויותיו של המערער מעידות כי היה מודע כי יש בכוחה של הסכין לגרום לתוצאה הקטלנית.

19. המשיבה חולקת על טענת ההגנה כי יסוד נפשי של אדישות יוחס למקרי תקיפה אכזרית ומתמשכת או מקרים של אלימות קשה וסבורה כי לאור מכלול הנסיבות הריב והקללות שקדמו לדקירה, נעיצת הסכין, והאזור הרגיש שבו נעץ את הסכין - צדק בית המשפט קמא בקבעו שהתקיים במערער יסוד נפשי של אדישות.

20. עוד טענה המשיבה כי טענות הערעור כלפי דחיית טענת ההגנה העצמית מבוססות על הנחות עובדתיות שאינן מתיישבות עם הקביעות העובדתיות בהכרעת הדין, בייחוד הטענה כי המערער לא עשה שימוש אקטיבי בסכין אף שלפי עדותו שלו הוא "השתולל" עם הסכין. בנטילת הסכין על ידי המערעהיה, כפי שנקבע, משום הסלמת האירוע בקטטה שבה שני הצדדים נהגו באלימות. והדקירה שדקר המערער את המנוח לא היתה מידתית או מוצדקת. שכן המנוח לא היה מצויד בנשק ולא היה מסוגל לגרום למערער נזק גופני משמעותי לפני שיתר הנוכחים יפרידו ביניהם. לפיכך, מכלול נסיבות האירוע, לרבות חילופי הקללות בין השניים, הקטטה, החזקת הסכין בידי המערער, ואמרות המערער בחקירותיו, מלמד כי המערער לא פעל בליט ברירה אלא "השיב מלחמה שעה" "להתנהגותו המכעיסה של המנוח".

21. כך גם טענה המשיבה, כי יש לדחות את הטענה כי לא ניתן משקל מספיק לנתוניו הקוגניטיביים של המערער. שכן, בית המשפט לא אימץ את טענות ההגנה בדבר מידת מוגבלותו של המערער, בהתבססו על התרשמותו הבלתי אמצעית מן המערער ועל כך שלא היה בחומר הראיות כדי לתמוך בטענת ההגנה. בית המשפט קמא קבע כי המערער פעל מתוך כעס, ואין מקום להתערב בקביעתו. עוד נטען כי גם מנקודת מבטו הסובייקטיבית של המערער הוא ידע כי המנוח לא העמידו בסכנה לפגיעה גופנית משמעותית. יתרה מכך ועדת האבחון, אליה הופנה המערער על ידי בית המשפט קמא לאחר שניתנה הכרעת הדין, לא חזרה על הקביעה ביחס למנת המשכל שלו אלא התרשמה כי הוא מתפקד ברמה גבולית שאינה מוגבלות שכלית התפתחותית.

22. גם בעניין העונש גרסה המשיבה כי יש לדחות את הערעור. לשיטתה, בית המשפט קמא הביא את מכלול השיקולים הדרושים, לרבות קטינותו של המערער ונסיבות חייו, ונתן להם ביטוי הולם. עוד טענה כי בצדק לא ניתן משקל לטענת ההגנה העצמית, משזו נדחתה בהכרעת הדין. בנוסף, עמדה המאשימה על שלושה תיקים פליליים שהיו תלויים ועומדים נגד המערער בעת ביצוע העבירה, בגין עבירות של אלימות ורכוש, ואשר בכלם הורשע לאחר הרשעתו בתיק כאן, כשאחד מהם בנסיבות דומות של נטילת סכין במהלך קטטה עם קטין אחר.

עוד ציינה המשיבה את האמור בתסקיר שירות המבחן והימנעותו מהמלצה טיפולית. כן עמדה על נסיבות חייו של המנוח וההשלכות הקשות של מותו על הוריו. לשיטתה, אף שהעונש שהוטל על המערער הקטין הינו משמעותי אין הוא חורג לחומרה מענישה במקרים חמורים דומים ואין הצדקה להתערב בו. מה גם, שמן הראוי היה להטיל עונש שיש בו ביטוי להרתעת הרבים בשל נסיבות ביצוע העבירה.

תסקיר עדכני של שירות המבחן

23. הונח לפנינו תסקיר עדכני של שירות המבחן לנוער בעניינו של המערער ממנו עולה כי המערער אינו מודה בעבירה וטען כי בזמן המריבה "הזיז את היד" ודקר את המנוח ללא כוונה. עוד עולה כי המערער אינו לוקח אחריות, מרגיש כקורבן וכמי שנעשה לו עוול, טוען כי הגן על חייו שלו. להתרשמות קצינת המבחן המערער אינו מבין את חומרת מעשיו ואת מצבו. הוא אינו משולב בטיפול בבית הסוהר. בשל האמור לא ניתנה כל המלצה טיפולית בעניינו.

עמדת נפגעי העבירה

24. במהלך הדיון הובאה בפנינו עמדת הורי המנוח, שביקשו כי תישמע זעקתם לנוכח מות בנם היחיד. המשיבה ציינה את התנגדותה לפריסת הפיצוי, משום שמשמעות הדבר הוא כי הפיצוי יועבר להורי המנוח בחלוף למעלה מעשור, באופן שיחמיץ את המטרה המונחת בבסיסו (מתן פיצוי מהיר לנפגע). עוד הדגישה כי סכום הפיצוי אינו גבוה, ביחס לנסיבות, ואת גילם המבוגר של הורי המנוח.

בנוסף הובא לעיונו תסקיר נפגעי העבירה, ממנו עולה השבר הקשה ועוצמת הפגיעה שגרם מות המנוח להוריו. מחמת צנעת הפרט לא יפורטו הדברים, אלא יצוין כי המנוח היה בנם היחיד של הוריו וכי הם ידעו בעברם טרגדיות נוספות ונאלצים להתמודד מדי יום ומדי לילה עם הגעגועים למנוח ועם החלל העצום שנפער בחייהם בשל מותו וכן עם תחושות הכעס כלפי הגורמים האחראיים שלתחושתם לא הגנו על בנם כראוי ולא נתנו על כך את הדין.

דיון והכרעה

25. לאחר עיון בטענות הערעור, בנספחיו, בפסק דינו של בית המשפט המחוזי, ובמוצגים ולאחר שנשמעו טיעוני הצדדים בעל פה במהלך הדיון, הגעתי לכלל מסקנה כי יש לדחות את הערעור על שני חלקיו וכך אציע לחבריי לעשות.

26. הערעור על הכרעת הדין: לא שוכנעתי כי נפל פגם בקביעת ממצאי העובדה בהכרעת דינו של בית המשפט קמא, כמו גם בקביעת טיבו של היסוד הנפשי.

27. בין הצדדים לא היתה מחלוקת כי הדקירה נעשתה בסכין שהחזיק בידו המערער. ביחס לשאלה המרכזית,

שהיא האופן בו נדקר המנוח בצווארו, לא הונחה בפני בית המשפט קמא עדות ישירה, שכן העדים שנכחו במקום בעת האירוע לא ראו את הדקירה עצמה. כאמור, בהכרעת הדין קבע בית המשפט כי מעשה הדקירה היה מעשה מודע של המערער ולמעשה דחה את הטענה כי מדובר בדקירה שבוצעה בשוגג או בתאונה. קביעה זו, כפי שציין בית המשפט, היא קביעה נסיבתית ("בהקשר לנעיצת הסכין בצוואר המנוח, ייאמר כי הגם שהעדים והנאשם תיארו תנועות הנפה, נסיבתית יש לאמר כי אחת התנועות הייתה בבחינת נעיצת הסכין, ברקמה רכה אל עומק הצוואר והלוע" (פסקה 52 להכרעת הדין)).

למעשה, המערער הוא היחיד שהעיד על רגע הדקירה עצמו. בית המשפט קמא קבע, על בסיס התרשמותו מעדות המערער, כי אף שגרסתו היתה עקבית והשתלבה עם העדויות הנוספות ועם הממצאים הפורנזיים, הרי שהוא נמנע ממתן פרטים שיעצימו את אחריותו ותוך הטיית העובדות לטובתו וכי "אף את רגע הפגיעה תיאר הנאשם בריכוך וצמצום" (פסקה 27 להכרעת הדין). ביחס לאופן ההתרחשות נקבע כי לא נסתרה טענת המערער כי המנוח השתחרר מאחיזתה של המדריכה ורץ לקראתו. בית המשפט התייחס גם לתיאור שמסר המערער לפיו בשלב שבו השתחרר המנוח מאחיזת המדריכה, הוא עצמו השתולל עם הסכין ועמד על כך כי הטענה להנפה אקראית של הסכין אינה תואמת את אופי הדקירה העמוקה "בפרט כאשר הנאשם עצמו ציין כי השתולל עם הסכין".

28. בהקשר זה יש להדגיש כי מדובר בסכין באורך כולל של 22 ס"מ (ת/3, ת/18), בעלת להב שאינו חד, כאשר אורך הלהב 11 ס"מ ואורך תעלת הדקירה הינו 12 ס"מ. לכך יש להוסיף כי בשחזור המצולם שערך המערער (ת/15ב) תיאר והדגים את אופן הנפת ידו האוחזת בסכין בתנופה מלמעלה למטה (דקה 05:40). גם אם הנפת ידו הושפעה מהעובדה כי בעת ביצוע השחזור היה המערער אזוק בשתי ידיו, יש בה כדי ללמד כי הניף ידו כלפי צווארו של המנוח.

בהמשך הדגים המערער על שוטר במקום כשהוא מציב את השוטר, במקומו של המנוח, בניצב אליו, כשהוא עצמו מכופף ומנופף בסכין בסמוך לצוואר המנוח "ואז באתי אליו... פאם" (דקה 06:37). במצב דברים זה, שעה שלפי תיאורו של המערער, המנוח עמד בניצב אליו, ועל פי ההדגמה הוא עצמו "נופף" בסכין בגובה צווארו של המנוח, הטענה כי הדקירה נגרמה בשל תנופת המנוח בשעה שהמערער "נפנף" הסכין, כעולה מגרסת ההגנה, אינה מתיישבת עם התיאור בשחזור ואינה מסתברת. וזאת, נוכח מיקום וצורת פצע הדקירה - בצווארו של המנוח מן הצד ("בשליש העליון של הצוואר משמאל, בקו חיבור האפרכסת וכשני ס"מ מתחתיו ... נמצא פצע דקירה אנכי" (ת/18) והתצלומים בת/23). משכך, מסקנת בית המשפט כי המערער ביצע את הדקירה בדרך של נעיצת הסכין בצווארו של המערער, מתיישבת עם המסד הראייתי ומהווה מסקנה הגיונית ומתבקשת. דקירה חודרת באמצעות להב באורך של 11 ס"מ הגורמת לתעלת דקירה באורך של כ-12 ס"מ, כאשר הסכין "עוברת דרך שרירי הצוואר, דרך עורק התרדמה הפנימי השמאלי ... דרך הלוע ודרך עורק התרדמה המשותף ..." (ת/18), לא יכולה להיגרם מ"נפנוף" או מדקירה תאונתית שנגרמה באקראי. לא נדרשת מומחיות מיוחדת כדי להבין כי לצורך גרימת תעלת דקירה באורך 12 ס"מ בלהב של 11 ס"מ נדרש מבצע הדקירה להפעיל כח רב שהביא לנעיצת הלהב עד לידיית וסנטימטר אחד נוסף.

לכך יש להוסיף את הקביעה כי טרם נטילת הסכין השמיע המערער איום כלפי המנוח תוך שימוש "בהטיה כלשהי של הפועל דקר", ייתכן שבכוונת אזהרה (פסקה 25 להכרעת הדין) וכן כי "סביר הנאשם התעצבן על המנוח נוכח הערותיו, נכנס למטבח באימו על המנוח שידקור אותו או בדומה, נכנס למטבח, נטל סכין ודקר את המנוח" (פסקה 40 להכרעת הדין) וכי "נראה כי דבריו לשוטרים מיד לאחר האירוע שהתעצבן ולכן דקר את המנוח, משקפים כפי הנראה את אשר אכן אירע" (פסקה 52 להכרעת הדין). בעניין אחרון זה, גרסה ההגנה כי אין מקום לתת משקל מכריע לדברים אלו, שעליהם העידה שוטרת, משלא נמצא להם אישוש בדברי שני השוטרים הנוספים שהיו במקום.

אולם לטעמי, הדברים עולים בקנה אחד עם המכלול הראייתי שתואר לעיל, ומכל מקום משקלם אינו מכריע, אלא שכוחם הוא בהשתלבותם במכלול הראייתי.

29. עוד נטען בערעור כי חיזוק לטענה כי המערער פעל מתוך אינסטינקט במטרה להיחלץ מהתקפתו המחודשת של המנוח כלפיו מצוי בעדויותיהם של המדריכה והחניך א'. נטען, כי בית המשפט קמא, שראה בשניים עדים מהימנים, שגה בכך שלא נתן משקל לכך שלא ראו הנפה מכוונת של הסכין, דבר המחזק, לגישת ההגנה, את הטענה כי המערער לא ניסה לעשות שימוש אקטיבי בסכין (פסקה 28 להודעת הערעור). טענה זו מעוררת קושי משום שעל פי גרסת המערער עצמו הוא נופף בסכין על מנת להרחיק מעליו את המנוח ובשחזור אף תיאר את פעולת הדקירה כהנפה כלפי צווארו של המנוח, כשידו מחזיקה בסכין. בנוסף, המדריכה כלל לא הבחינה בסכין שהיתה בידו של המערער ובניסיונו של המנוח ליטול את הסכין מידי. מכאן, למעשה, כל שיש בכך כדי ללמד הוא כי אכן מדובר באירוע אלים ודרמטי שהתרחש בפרק זמן קצר, כאשר העדים לו היו מעורבים בניסיונות להפריד בין המנוח לבין המערער, ועמדו במקומות שונים, דבר שפגע ביכולתם לקלוט את ההתרחשות במלואה. בית המשפט קמא התייחס למאפייני האירוע ובצדק נקט משנה זהירות, על רקע זה, בקביעת ממצאים עובדתיים על בסיס העדויות ששמע.

30. לקביעות עובדתיות אלו, יש כמובן השלכה על הקביעה בדבר התקיימותו של היסוד הנפשי. בהקשר זה גם נקבע, מן ההיבט העובדתי, כי המערער היה מודע לטיב המעשה, לקיום הנסיבות ולאפשרות גרימת התוצאות (פסקה 42 להכרעת הדין). בית המשפט ראה באמירות שבאו מפיו של המערער בחקירותיו כמשקפות מודעות לאפשרות גרימת התוצאות. ההגנה טוענת בערעור כי אמירות אלו הוצאו מהקשרן ומשקפות חוכמה שבדיעבד שאינה סותרת את גרסת המערער כי לא חפץ לדקור את המנוח אלא רק להרחיקו מעליו, לא ידע היכן פגעה הסכין, וכן כי לא צפה, ולשיטת ההגנה, לא צריך היה לצפות, כי סכין מהסוג שנטל, יכולה לגרום למותו של אדם. לעומתה, גרסה המשיבה כי משנקבע כי המערער נעץ את הסכין בצווארו של המנוח, מותו של המנוח מהווה תוצאה טבעית וקמה לחובתו חזקה עובדתית, "חזקת המודעות" כי המערער היה מודע לאפשרות גרימת המוות, אף אם לא חתר לכך. לאחר עיון באמרותיו אלו, האמירה המשמעותית היא זו שהשמיע המערער בחקירתו ולפיה לו היה המנוח נטל מידי את הסכין "היה חותך אותי והייתי מת" (ת/16, עמוד 18 שורה 12). הגם שהדברים נאמרו על ידו כדי להמחיש כי הוא, להבדיל מהמנוח, אינו נוהג כך, יש באמירה זו יש כדי ללמד על מודעותו לפוטנציאל הקטלני של הסכין שהיתה בידו.

31. עוד בהקשר זה דחה בית המשפט את הטענה בדבר מצבו הקוגניטיבי המוחלש של המערער, אשר בעטיו לא העלה המערער על דעתו כי הסכין עלולה לגרום לתוצאה קטלנית. בהכרעת הדין נקבע כי לא הובאה ראיה לתמיכה בטענה כי המערער לא הבין את אשר הוא עושה ולא הובאה חוות דעת ביחס למצבו הקוגניטיבי. בהתבסס על התרשמות בית המשפט מסרטון השחזור ומחקירתו על ידי החוקרת המיוחדת, שנעשתה למען הסר ספק בהתאם לחוק הליכי חקירה והעדה (התאמה לאנשים עם מוגבלות שכלית או נפשית), התשס"ו-2005, מחקירותיו המתועדות של המערער ומעדויות לפניו, קבע בית המשפט כי המערער "הבין את הסיטואציה בה היה נתון, היה מודע למעשה, לנסיבות ולאפשרות גרימת התוצאה הקטלנית" (פסקה 38 להכרעת הדין). עיון וצפייה בראיות אלו, אינם מגלים עילה להתערב במסקנת בית המשפט, המבוססת גם על התרשמותו הבלתי אמצעית מן המערער שהעיד לפניו, ולפיה המערער הבין את הסיטואציה והיה מודע למעשה שעשה.

להשלמת התמונה יצוין כי לאחר מתן הכרעת הדין התקבלה, לבקשת בית המשפט קמא, חוות דעת מוועדת אבחון על פי חוק הסעד לטיפול באנשים עם מוגבלויות, בה נקבע כי המערער מתפקד ברמה גבולית שאינה מוגבלות שכלית-התפתחותית ואשר מוכרת בקרב אוכלוסייה רחבה.

32. לפיכך, ועל בסיס קביעתו של בית המשפט קמא לפיה נעץ המערער את הסכין בצווארו של המנוח, ניתן לבסס את מודעותו של המערער לתוצאות המעשה גם תוך הידרשות לחזקת המודעות, לפיה אדם מודע לתוצאות הטבעיות של מעשיו, שלא נסתרה (ע"פ 5373/12 אבורמד נ' מדינת ישראל, פסקה 39 לפסק דינו של השופט א' שהם (15.4.2015); והשוו: ע"פ 3891/19 זוארץ נ' מדינת ישראל, פסקה 22 לפסק דיני (5.4.2020)).

33. כך גם לא מצאתי כי נפלה טעות בקביעת בית המשפט קמא כי התקיים במערער יסוד חפצי של אדישות, הנדרש להתגבשות יסודות עבירת ההריגה. זיהויו של היסוד החפצי נעוץ בנסיבות העובדתיות בכל מקרה ומקרה, באופן שיענה על הגדרתו בסעיף 20(א)(2)(א) לחוק העונשין "בשוויון נפש לאפשרות גרימת התוצאות האמורות". מטבע הדברים, יסוד נפשי מוסק על פי רוב ממכלול נסיבות האירוע. בהקשר זה, מקובלת עלי עמדת המשיבה לפיה יסוד חפצי זה של אדישות לא יוחד באופן בלעדי למקרים של תקיפה "אכזרית ומתמשכת", על ידי מי שיזם את התקיפה תוך נקיטת "אלימות קשה ומכוונת כלפי מקום רגיש בגופו של הקורבן ובדרך כלל תוך הפקרתו למותו", כנטען בערעור. יסוד נפשי זה יכול להתבסס, כאמור על בחינת מכלול נסיבות האירוע.

גם בענייננו, בבסיס הדברים מצויה הקביעה העובדתית של בית המשפט קמא ביחס לאופן ביצוע הדקירה ולנסיבות האירוע, תוך התייחסות למיקום הדקירה ולעומקה (פסקה 42 להכרעת הדין). בית המשפט קמא התייחס גם לדברי המערער בחקירה המיוחדת, כמשקפים הלך נפש של אדישות, בהשיבו לשאלה מה חשב שיקרה כאשר נטל את הסכין "לא חשבתי באותו כ... באותו, כלום אני לא חושב, כאילו, שתמיד שקורה לי משהו כזה, אני לא כלום לא חושב, אין לי נאדה, אין לי מוח" (ת/16, עמוד 38). קביעה זו נכונה ואינני סבור, כי יש בהתנהגותו של המערער לאחר האירוע או בעובדה כי המדריכה והחניך א' העידו כי המערער נבהל מהפגיעה במנוח ולהערכתם לא התכוון לפגוע בו, כדי ללמד אחרת. תגובתו לפגיעה במנוח, היבהלותו והימלטותו מן המקום, הגם כי היתה מיידית, איננה שוללת הלך נפש של אדישות בעת ביצוע המעשה, והערכות העדים אינן מכריעות בעניין זה, בייחוד שהשניים לא ראו את מעשה הדקירה עצמו.

34. גם ברפורמה בעבירות ההמתה שבתיקון מס' 137 לחוק אין כדי לשנות מהמסקנה כי המערער פעל מתוך שוויון נפש ביחס לתוצאה הקטלנית. אמנם, הרפורמה בעבירות ההמתה, במסגרתה בוטלה עבירת ההריגה, שכללה עד אז הן המתה מתוך אדישות והן המתה מתוך קלות דעת, הביאה להבחנה נורמטיבית בין השניים, כך שמעשה המתה שבוצע מתוך אדישות מוגדר כעת כעבירת רצח (סעיף 300(א) לחוק העונשין) ולמעשה המתה שבוצע מתוך קלות דעת ניתנה התייחסות נפרדת (סעיף 301ג). כך שההבחנה בין יסוד נפשי של אדישות לבין יסוד נפשי של קלות דעת, היא כעת בעלת משמעות הן מבחינת תיוג המעשה והן מבחינה עונשית (עונש של מאסר עולם כעונש מירבי (ולא כעונש חובה) בגין עבירת הרצח, לעומת עונש מירבי של 12 שנות מאסר בגין עבירה של המתה בקלות דעת). אולם, הקביעות העובדתיות בעניינו של המערער כפי שפורטו לעיל אינן מעלות את הצורך בבחינת קו הגבול בין השניים, כאשר לאורן לא ניתן לומר (ואף לא נטען) כי המערער נטל סיכון בלתי סביר לגרימת התוצאה מתוך תקווה להצליח למנוע אותה, כהגדרת קלות הדעת בסעיף 20(א)(2)(ב) לחוק העונשין (ראו והשוו: ע"פ 9232/18 טוטיקוב נ' מדינת ישראל, פסקה 7 (5.11.2020), שהתייחס לרפורמה בעבירות ההמתה:

"האם ניתן להגדיר דקירה עמוקה וארוכה של אדם - בעומק של כעשרה ס"מ ובאורך של כתשעה ס"מ - בפלג הגוף העליון, כ"נטילה של סיכון בלתי סביר"? ספק רב אם לכך כיוון המחוקק במונח "נטילת סיכון". מכל מקום, השימוש בסכין, מיקומה של הדקירה, עומקה ואורכה - דקירה בעלת מאפיינים קטלניים - אינם מעידים על "קלות דעת" או על רצון למנוע מוות. הדקירה ומאפייניה מעידים על אדישות כלפי חיי אדם...".

הדברים משל נכתבו לענייננו. בהינתן עוצמת הדקירה, עומקה ומיקומה בצווארו של אדם, איבר חיוני ורגיש לכל הדעות (ראו פסקה 28 לעיל) הדברים מעידים על אדישותו של המערער.

35. באשר לטענותיו של המערער ביחס לקיומה של הגנה עצמית, הרי שהן מבוססות כל כולן על הטענה כי התנהגותו ב"שלב השני" של העימות, היינו לאחר שהמנוח השתחרר מאחיזת המדריכה, היתה בגדר תגובה אינסטינקטיבית - טענה שנדחתה על ידי בית המשפט קמא, ואשר, כאמור לעיל, לא מצאתי להתערב בה. על פי הנטען בערעור, טענת ההגנה העצמית צריכה היתה להיבחן ביחס לשלב הראשון של האירוע, היינו עד להפרדה בין המערער לבין המנוח, ולא ביחס לדקירת המנוח (סעיף 75 לנימוקי הערעור). משכך, אף לפי גישה זו, גם אם עומדת למערער טענת הגנה עצמית ביחס לחלקו הראשון של האירוע, אין בכך כדי להועיל לו לאור הקביעה העובדתית ביחס לאופן הדקירה. ויובהר, למען הסר ספק, כי אינני סבור שנפלה שגיאה בהתייחסותו של בית המשפט לטענת ההגנה העצמית של המנוח, הן בכך שבנטילת הסכין הביא הוא להסלמה, והן בכך שבנתוני אישיותו הבין את הסיכון שבכך. לטעמי, פיצול האירוע לשני חלקים לצורך בחינת טענת ההגנה העצמית הינו פיצול מלאכותי, ולא ניתן לנתק את שלב הדקירה משלב נטילת הסכין.

36. עד כאן ביחס לערעור על הכרעת הדין, המבוסס למעשה על טענות ביחס לקביעותיו העובדתיות של בית המשפט קמא. משלא נמצא כי יש מקום להתערב בקביעות אלו, נדחות יתר הטענות שהתבססו על ניתוח עובדתי שונה.

37. הערעור על חומרת העונש: גם במישור זה אני סבור כי יש לדחות את הערעור. התערבות ערכאת הערעור בעונש שקבעה הערכאה הדיונית שמורה למקרים חריגים בלבד, מקום בו נפלה טעות מהותית בגזר הדין או שהעונש חורג מרמת הענישה הראויה או המקובלת בנסיבות דומות (ע"פ 4976/20 פלוני נ' מדינת ישראל, פסקה 17 (14.3.3021) (להלן: ע"פ 4976/20)), ואין הדבר כך בענייננו.

38. אכן בהתחשב בגילו ובנסיבותיו האישיות והקוגניטיביות, כמו גם בשל משקלם של שיקולי השיקום בענישת קטינים, עונשו של המערער אינו קל. אולם, לטעמי הוא משקף ענישה ראויה. זאת, בהתחשב בחומרת העבירה בתוצאותיה הקשות והבלתי הפיכות; בגילו של המערער שהיה כבן 17.5 בעת ביצוע העבירה (שכן, קרבה לסף הבגרות כמו גם חומרת העבירה מטום את הכף לעבר העדפת שיקולי ענישה של גמול, הרתעה והגנה על עניינים של נפגעי עבירה (ע"פ 4976/20, פסקה 23)); בכך שהביא להסלמה באירוע בנטילת הסכין; בכך שהיה מעורב והועמד לדין בשלוש עבירות נוספות, שבהן הורשע לאחר ביצוע העבירה כאן, שתיים מהן בעבירות אלימות, לרבות מקרה שבו נטל סכין במהלך עימות עם קטיין אחר; בכך שהמערער אף כי הביע חרטה, לא נטל אחריות מלאה; ולאור הערכת שירות המבחן לקיומו של סיכון גבוה להתנהגות אימפולסיבית ועוברת חוק והעדר המלצה טיפולית בענייננו.

39. כמו כן, וכפי שציינתי לעיל, אינני סבור כי נפלה שגיאה בקביעות בית המשפט קמא ביחס לטענה בדבר הקרבה לסייג ההגנה העצמית. בצדק נקבע כי מעשיו של המערער, הגם שהיה נתון לתקיפה שלא כדין מצד המנוח, אינם עומדים בסייג, ולטעמי אף אינם מצויים על סיפו.

40. בית המשפט קמא הביא בחשבון את מכלול השיקולים הרלוונטיים, בפירוט כזה או אחר, לרבות תקיפתו של המערער על ידי המנוח והעדר תכנון מוקדם והעובדה כי לא הוכח שהמערער דקר את המנוח בעת שהמנוח הפנה את עמוד 13

גבו בדרכו לצאת, והעונש שגזר משקף אותם במלואם.

41. גם בשאלת דחיית תשלום הפיצוי, אין להתערב. אכן בע"פ 5359/20 פלוני נ' מדינת ישראל (13.4.2021) נמצא להפחית ולפרוס לתשלומים את סכום הפיצוי לנפגע העבירה שהושת על הקטין שהורשע בביצוע העבירה. יחד עם זאת, בבסיס פסק הדין ובשונה מענייננו כאן, מלכתחילה סכום הפיצוי שהושת חרג באופן ניכר משיעור הפיצוי במקרים דומים ותקופת המאסר שהוטלה באותו עניין היתה קצרה יחסית ועמדה על 18 חודשי מאסר. השיקולים שנגעו להשפעת גובה הפיצוי על תכלית שיקום הקטנים הובאו כתמיכה להחלטה זו. דיון נוסף שהוגש על ידי נפגע העבירה נדחה תוך שנקבע כי "פסק הדין לא שינה ממעמדו של העקרון הקבוע בסעיף 77 לחוק העונשין, לפיו נקודת המוצא לקביעת הפיצויה היא "ערךהנזקאוהסבלשנגרמו" לנפגעהעבירה, ולא יכולתו הכלכלית של הנאשם. כמו כן, בניגודלנטעןעלידי המבקש, בפסק הדין לא נקבע כללגורף לפיו בכל מקרה שבו מבצע העבירה הואקטיןקיימתהצדקהלהפחתתהפיצויים שבהםיחויב" (ההדגשה במקור - ג'.ק) (דנ"פ 3319/21 פלוני נ' פלוני (4.8.2021)).

כמו כן ובשונה מע"פ 2356/17 רגבי נ' מדינת ישראל (29.6.2020), שם נקבע כי המערער, שנדונה בגין הרשעתו בעבירת הריגה, לאחר שהתקבל ערעורה, לתשע שנות מאסר ולפיצוי בסך 250,000 ש"ח ביחד עם מערער נוסף שהורשע יחד עימה, תשלם את הפיצוי בתום תקופת מאסרה. כפי שצוין, דובר בפיצוי שהמערער חויבה בתשלום ביחד ולחוד עם אדם נוסף, דבר שאינו מתקיים בענייננו, כאשר דחיית תשלום הפיצוי תותיר את הורי המנוח ללא כל פיצוי ממשי למשך עשור. בכך תוחמץ תכליתו של הפיצוי, שהינה סעד מיידילנפגעי העבירה, הכרה בסבלם וקידום הליך שיקומו של מבצע העבירה, שיקולים אשר תומכים גם בתחילת תשלום מידי של הפיצוי בייחוד כאשר קיים צורך כלכלי מידי של נפגעי העבירה (ע"פ 764/21 מדינת ישראל נ' אבו לבן, פסקאות 26-27 לפסק דיני (21.4.2021)).

בענייננו, הפיצוי שהושת על המערער אינו גבוה ביחס לחומרת הנזק, והמערער אף לא ערער עליו. הצורך הכלכלי המידי בפיצוי קיים גם קיים, כפי שעולה מתסקיר נפגעי העבירה. די אם נציין כי היקף הנזק ופגיעתו בהורי המנוח הוא כה רחב, ולאור נסיבות חייהם ומידת סבלם, הפיצוי אכן דרוש בבחינת "עזרה ראשונה", וספק אף אם יהיה בו די לשם כך. למרבה הצער, ולאור מצבו הכלכלי של המערער ומצבה של משפחתו, ספק אם מטרה זו של הפיצוי תבוא לידי מימוש. בנסיבות אלו לא מצאתי להורות על פריסת הפיצוי לתשלומים, שכן משמעות הדבר הוא שחיקת הפיצוי, לכשישולם, באופן שהפגיעה בהורי המנוח אף תוחמר. משיקולים אלו, אין מקום לדחיית מועד תשלום הפיצוי, אף אם יש בכך כדי להכביד על דרכו של המערער של בהמשך.

סוף דבר

42. למרבה הצער והזעזוע, בתוך דקות ספורות נגדעו חיי של המנוח, ועולמם של הוריו, שהוא בנם היחיד, נהפכו על פיהם תחת אסונם הכבד, וחיי של המערער גם הם עברו למסלול אחר, והכל - בגין עניין של מה בכך, פרוסת לחם שנפלה וחילופי הדברים שהושמעו לאחריה. גם לאחר בחינת נסיבות האירוע כולו, לרבות מעשיו של המנוח ונסיבותיו של המערער עצמו, לא מצאתי כי המעשה אינו אלא "תאונה טרגית" שאינה מצמיחה אחריות משפטית, כפי שנטען. כך גם לא מצאתי כי העונש שהוטל, מצדיק התערבות בו.

43. לפיכך, לו תשמע דעתי, יידחה הערעור על כל חלקיו.

שופט

המשנה לנשיאה נ' הנדל:

אני מסכים.

המשנה לנשיאה

השופט ע' ברון:

אני מצטרפת בהסכמה לפסק דינו של חברי השופט ג' קרא, הן לעניין הכרעת הדין הן לעניין גזר הדין. קטטה בין שני נערים, על לא כלום, הובילה בהינף סכין לטרגדיה שגדעה את חייו של נער צעיר שכל החיים היו עוד לפניו, והותירה את הוריו עם חור בלב וגעגועים אין קץ. והמערער, נער גם הוא, במו ידו גזר על עצמו שנים ארוכות מאחורי סורג ובריח, ונדון לחיות את חייו באשמו. שומה עלינו כבית משפט, להירתם בענישה מרתיעה למלחמה בקלות הבלתי נסבלת שבה ניצתת אלימות כפי שאירע כאן, ותוצאותיה הרסניות.

שופטת

לפיכך הוחלט כאמור בפסק דינו של השופט ג' קרא.

ניתן היום, כ"ד בתשרי התשפ"ב (30.9.2021).

שופט

שופטת

המשנה לנשיאה